

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**ПЕРША ОФІЦІЙНА ГАЗЕТА М. ХЕРСОНА «ХЕРСОНСКИЕ
ГУБЕРНСКИЕ ВЕДОМОСТИ» (1838-1919 РР.): СТРУКТУРА,
ЖАНРИ,
ТЕМАТИЧНЕ НАПОВНЕННЯ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студентка IV курсу 461
групи
Спеціальності 061 Журналістика
Освітньо-професійної (наукової)
програми Журналістика

Латишева Карина Сергіївна

Керівник: доктор філологічних наук,
професор, Різун Володимир
Володимирович

Рецензент: кандидат наук із
соціальних комунікацій, доцент,
Орлова Наталя Василівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАРОДЖЕННЯ ЖУРНАЛІСТИКИ НА ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	6
1.1. Відомості про Херсонську губернію, перші друкарні на її території.....	6
1.2. Загальна характеристика газети «Херсонские губернские ведомости».....	12
РОЗДІЛ 2. ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКИЕ ГУБЕРНСКИЕ ВЕДОМОСТИ»	15
2.1. Тематика газети «Херсонские губернские ведомости».....	15
2.2. Жанрове розмаїття, огляд та аналіз матеріалів газети.....	19
РОЗДІЛ 3. ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНА ТА КОМПОЗИЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ЮГЪ»	26
3.1. Аналіз номерів газети «Югъ» 1910-го року.....	26
3.1.1. Зміст, структура, тематика №145 від 2 липня 1910 р.	27
3.1.2. Зміст, структура, тематика №147 від 4 липня 1910 р.	30
3.2. Аналіз номерів газети «Югъ» 1912-го року	34
3.2.1. Структурно-тематичний аналіз № 604 від 15 лютого 1912 р...35	
3.2.2. Структурно-тематичний аналіз № 732 від 21 липня 1912р. ...39	
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Газети з самого початку свого існування завжди відігравали важливу роль у формуванні суспільної думки. На початку ХХ ст. вони стали об'єктом пильної уваги через інформаційну насиченість. Газетні видання були наповнені різноманітною інформацією: інформаційні та аналітичні матеріали, замітки, телеграми, листування з читачами, важливі оголошення, рекламу, художню літературу. Все це, безумовно, привертало увагу, а тому читачів газет усе більшало. Поступово часописи стали невід'ємною частиною життя суспільства - тиражі зростали, кількість видань збільшувалася.

Актуальність дослідження. У джерельній базі нашої історії провідне місце займають періодичні видання - у них представлено багато форм інформації. Преса характеризується оперативністю подання інформації про події, що підвищує її джерельну цінність. Практика публікації на сторінках газет офіційних матеріалів – постанов, розпоряджень, наказів органів державної влади, документів політичних партій та громадських організацій - перетворює пресу на своєрідну скарбницю джерел певної епохи, які різнопланово висвітлюють події.

Газета «Херсонские губернские ведомости» на початку ХХ ст. була найпрестижнішою серед інших друкованих ЗМІ регіону. Вона вміщувала всі необхідні матеріали для повного розуміння новин усієї губернії. Ця газета була найпершим в Херсоні офіційним періодичним виданням, яке виходило по всій території Російської Імперії, починаючи з 1838 р.

Зародження газет на території Херсонської губернії на сьогодні потребує осмислення з позицій розуміння їх як культурної цілісності. На фундаменті, закладеному у ХІХ ст., зростала своєрідна друкарська культура, еволюційний розвиток якого поступово вів до якісних змін, до

появи нових цінностей. Вивчення зародження історії журналістики нашого краю, особливостей періодичної преси дозволить розширити уявлення про розвиток Херсонщини, що й обумовлює **актуальність теми дослідження.**

Мета роботи полягає в тому, щоб здійснити аналіз структури, жанрово-тематичного наповнення першої офіційної газети м. Херсона «Херсонские губернские ведомости» (1838-1919 рр.).

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань:**

- дослідити появу та розвиток видавничої справи в Херсонській губернії, появу перших друкарень на її території;
- проаналізувати вихідні дані, авторський склад газети Херсонские губернские ведомости» (1838-1919 рр.);
- оглянути тематичне наповнення газети;
- проаналізувати жанрову специфіку матеріалів видання;
- зробити висновки та узагальнення проведеного дослідження.

Об'єкт дослідження - історія розвитку української журналістики початку ХХ ст. в Херсонській губернії.

Предмет дослідження - жанрові особливості газети «Херсонские губернские ведомости», її рубрикація, тематика та авторських склад.

Джерельна база дослідження. Джерелом дослідження слугувала газета «Херсонские губернские ведомости» з 1902 по 1919 рр., що знаходиться в архівах відділу краєзнавства Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеса Гончара.

Методи дослідження. В якості основного методу був використаний описовий метод дослідження, що включає прийоми аналізу й узагальнення, як допоміжні - системно-структурний метод, синтезу, узагальнення, систематизації.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ній уперше комплексно проаналізовано структуру, жанри, тематичне наповнення

першої офіційної газети м. Херсона «Херсонские губернские ведомости» (1838-1919 рр.).

Практичне значення результатів. Висновки та основні положення роботи можуть слугувати для підготовки до семінарських, практичних занять курсу «Історія української журналістики», а також для написання рефератів та курсових робіт.

Структура кваліфікаційної роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 34 найменування.

РОЗДІЛ 1. ЗАРОДЖЕННЯ ЖУРНАЛІСТИКИ НА ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

1.1. Відомості про Херсонську губернію, перші друкарні на її території

В першій пол. ХІХ ст. для придушення національно-визвольного руху російський уряд сформував систему військово-адміністративних одиниць - генерал-губернаторств. В Україні було створено чотири генерал-губернаторства: Київське (Київська, Волинська і Подільська губернії), Малоросійське (Полтавська і Чернігівська), Харківське (Харківська і Воронежська), Новоросійське (Катеринославська, Таврійська, Херсонська губернія і Бессарабська область) [6].

Херсонська губернія - губернія на півдні Російської імперії, яка охоплювала сучасну Херсонську, Миколаївську, частину Одеської і Кіровоградської областей України, а також частину Придністров'я. Адміністративним центром тоді стало місто Херсон.

Указом Сенату від 8 жовтня 1802 р. Новоросійська губернія була розділена на Катеринославську, Миколаївську і Таврійську губернії. Херсонський повіт увійшов до складу Миколаївської губернії, яка проіснувала менше року. Указом Сенату від 15 травня 1803 р. губернське управління з Миколаєва було переведено в Херсон і губернія стала іменуватися Херсонською. До кінця ХІХ століття значних адміністративно-територіальних змін на Херсонщині не відбувалося [6].

Населення губернії на рубежі ХІХ-ХХ ст. сягало понад 3 млн. осіб. Більшість населення становили українці, жили також росіяни, євреї

(в містах), молдовани, німці, поляки, болгары і представники інших національностей [6].

В кінці XIX – початку XX століття Херсонська губернія стала одним із великих районів кустарної промисловості на півдні України. На початку XX століття Херсонщина була типовим аграрним районом, а промисловість була представлена переважно переробкою сільськогосподарської сировини, дрібним суднобудуванням і виробництвом нескладного сільськогосподарського інвентарю. Губернія поділялась на шість повітів: Олександрійський, Ананьївський, Елисаветградський, Одеський, Тираспольський і Херсонський [9, с.378].

У березні 1918 р. від Криму до України відійшли три північних повіти, в тому числі Дніпровський, він став складовою частиною Херсонської губернії.

28 січня 1920 р. Всеукраїнським прийняв постанову про розподіл Херсонської губернії на Херсонську та Одеську. Центром Херсонської губернії став Миколаїв. У грудні 1920 р. Херсонська губернія була перейменована в Миколаївську. Херсон став повітовим центром Миколаївської губернії [14].

У Російській імперії в XIX столітті участь провінції в книговидавничій діяльності була досить незначною. Книга, розрахована на масового читача і широкий збут, в провінційних містах, до яких належав і Херсон, не видавалася, тому що не витримувала конкуренції на книжковому виробництві. Поліграфічна промисловість концентрувалася в столицях і небагатьох культурних і торгово-промислових центрах - Петербурзі, Москві, Казані, Києві, Одесі, Харкові, де книги друкувалися великими тиражами, завдяки чому були дешевше місцевих видань [5].

У пореформений період поліграфічна промисловість поступово розширилася до губернських, а згодом - до повітових міст. На початку XIX століття при Херсонському губернському правлінні була заснована

перша друкарня в місті. Точну дату її заснування зараз встановити важко. В одному документі військового губернатора А.Г. Розенберга від 17 травня 1809 р. писалося: «в Херсонській і Таврійській губерніях друкарень ніяких немає, крім однієї в м. Миколаєві, але вона у веденні Чорноморського адміралтейства і відомості про неї без дозволу морських сил отримати не можна було» [8, с.42]. Цей документ дає підставу стверджувати, що перша друкарня в Херсоні з'явилася не раніше 1809 р.

Спочатку друкарня Губернського правління перебувала в правому флігелі будівлі, де розташовувалося правління. Після реконструкції 1822 р. перевели у великий флігель, де раніше розміщувалася повітова присутність. Друкарня Губернського правління не була самостійним промисловим підприємством. Її основне завдання полягало в задоволенні канцелярських потреб правління і виконанні замовлень адміністративних установ. Згодом, в друкарні стали видавати «Губернские ведомости» та інші офіційні видання губернського правління [8, 42].

У 1842 р. була надрукована брошура «Положення про навчальні ферми». До теперішнього часу в фондах бібліотек міста вона не зберіглася. Відомостей про більш ранні видання губернської друкарні немає.

У 1852 р. був відкритий приватний книжковий магазин з платною бібліотекою, в якій налічувалося близько 10 найменувань журналів і 200-300 книг. Спеціальна бібліотека перебувала при училищі торгового мореплавання [30, с.76].

У 1863 р. в друкарні Губернського правління Центру було надруковано «Праці Херсонського губернського статистичного комітету». Вони стали першим херсонським книжковим (тобто більше 48 стор.) виданням. Видання складалося з двох частин. До першої увійшли історико-краєзнавчі та довідково-статистичні матеріали, а в

другу - «Губернський адрес-календар та інші довідкові відомості», а на додаток до нього - матеріали з історії: «Коротка біографія Джона Говарда» і «Короткий нарис діяльності князя Григорія Олександровича Потьомкіна» О. Смирнова, «Опис пам'яток, що знаходяться в м. Херсоні» (Джону Говарду і фельдмаршалу князю Потьомкіну-Таврійському). «Праці Херсонського губернського статистичного комітету» - перше херсонське видання, в якому було опубліковано фотознімок міста [30, с.78].

Крім друкування офіційних видань Губернського правління друкарня досить активно виконувала замовлення різних установ і приватних осіб. Тут видані перші зразки художньої літератури «легкого» жанру: твори Ге Г.М. - комедія «Дружина» (1868) і оперка «Ганнуся» (1870), роман Бермана І.А. «Щасливий шлюб» (1896), а також перший в Херсоні збірник віршів Діакова Н. К. «Плоди фантазії» (1880) [10].

До середини ХІХ ст. в Херсонській губернії функціонував ряд друкарських установ, які зосереджувались у великих містах - Єлисаветграді, Миколаєві, Херсоні, Одесі. В цей період інтенсивно розвивається друкарська справа у дореволюційному Єлисаветграді. Так, у 1910 році у місті працювало 14 друкарень. Кращими вважалися типолітографія М.А. Гольденберга, друкарні Д. М. Шполянського та повітового земства. Для порівняння - в Одесі під час першої російської революції було більше ніж 100 друкарень і літографій (до 1 січня 1903 року - 103) [10].

Херсонське губернське правління було єдиною державною установою, яка мала свою власну друкарню. Всі інші херсонські друкарні, засновані до 20 квітня 1919 р. (тобто до націоналізації), були приватними.

Перша приватна друкарня Н.О. Ващенко відкрилася в 1856 р. У 1886 р. її власником став М.К. Аспер, а після його смерті в 1888 р. -

А.Н. Ходушін (управляла справами друкарні його дружина - О.Д. Ходушіна). Після націоналізації на базі друкарні спадкоємців О.Д. Ходушіної - С.Н. Ольховикова і А.С. Ходушіна буде створено великий поліграфічний центр - Народна друкарня № 2 [30, с.80].

Крім вищевказаних поліграфічних підприємств, починаючи з 80-х років XIX ст. і до 1919 р. в Херсоні працювали друкарні: Горбунова і Чулакова, «Російська» (згодом - К.Д. Шрейбера), А.І. Заранкіна, М.І. Ковальова, «Південь» В.І.Гошкевича, Б.А. Фукса, Ф.З.Епштейна, «Порядок» А.Н.Спозіто, «Економія» Б.Фукса і Ф. Наровлянського, художньо-електрична друкарня С.В.Поряденко, І. Дорфмана, С. Блюмкина і Р. Дорфмана, Георгіївських кавалерів і ін. Майже всі вони перебували в центральній частині міста. Деякі друкарні за роки свого існування неодноразово змінювали адреси, власників, здавалися в оренду [30, с.81].

Приватні друкарі часто були і видавцями та продавцями книжок. Вони друкували за свій рахунок, виконували замовлення державних установ і приватних осіб. Замовлення гарантувало стабільну завантаженість друкарських верстатів.

У друкарнях Херсона друкувалися книги, газети, журнали, нотні видання, листівки, листівки з видами міста, календарі. Великі друкарні спеціалізувалися на певних видах друкованої продукції. Так, Губернська друкарня служила переважно для друкування «Губернских ведомостей» і виконання замовлення адміністративних установ. У найбільшій друкарні Херсона О.Д. Ходушіної також друкували книги, брошури, листівки [30, с.82].

Іноді поліграфічні підприємства, до числа яких можна віднести друкарню газети «Югъ» В.І. Гошкевича, створювалися під певний видавничий проект.

Деякі друкарні не залишили помітного сліду в історії херсонського книговидання. Вони друкували різного роду бланки, афіші, конверти, візитні картки, зошити, рецепти та ін.

Періодичні видання Херсонської губернії знайомили населення з історичними, політичними, економічними та культурними подіями. Преса завжди відігравала вирішальну роль у формуванні громадської думки. Із розвитком журналістських систем на рубежі XIX і XX ст. з'являються численні видання, які не тільки відображають розвиток культури, а й самі стають показниками культурного рівня розвитку суспільства. В першу чергу, це видання, присвячені різним проблемам літератури і мистецтва, науково-популярні та деякі інші.

Рішення завдань, що стоять перед подібними періодичними виданнями, не вимагає чіткого ідеологічного спрямування. Ідеологічна визначеність часто ставить журнал або газету на грань закриття або припинення.

Газети Херсонської губернії намагалися стати місцевими друкованими органами, що задовольняють інтереси читачів. Через досить вузьку програму це рідко вдавалося. З появою ж приватних газет суперечка про значення місцевого органу для провінції тільки ще більше розгорілася.

Наприкінці 1905 року, після виникнення різних політичних партій, багато газет характеризує однорідність вже не типу, як в XIX ст., а напрямки. Дев'ять десятих органів преси підтримали партію кадетів - партію народної свободи - і почали пропагувати її погляди. Це тривало недовго, але такий факт ускладнює визначення напрямку кожного видання. Ліберально-буржуазні і демократичні газети часто відрізнялися один від одного найтоншими нюансами, відтінками, тим більше важко вловимими.

Із початком XX ст. редактори все більше і більше ухиляються від зазначеної програми і починають наповнювати газету майже виключно

передруком з інших газет. Забуваються місцеві видатні явища, залишаються без будь-якої уваги потреби місцевого населення і газети Херсонської губернії втрачають свій місцевий характер [7].

1.2. Загальна характеристика газети «Херсонские губернские ведомости»

«Херсонские губернские ведомости» - офіційна газета, яка виходила в Херсоні в 1838-1919 рр. (з 1838 по 1865 щотижня, з 1865 по 1904 - 2 рази в тиждень, з 1904 по 1919 - 3 рази в тиждень). Енциклопедія Брокгауза і Ефрона помилково називала місцем видання газети місто Одесу. Насправді ж це перша газета, яка з'явилася в Херсоні. Видавалася вона на російській мові, формат А-2. Друкувалася в друкарні Губернського правління [3].

Видання складалася з офіційного відділу - розпоряджень і наказів місцевої влади і неофіційного, присвячуючи матеріали з історії, економіки, статистики, географії, етнографії губернії, окремих її частин і міст.

У газеті публікувалися офіційні урядові повідомлення, укази і розпорядження, оголошення про купівлю-продаж рухомого і нерухомого майна, кріпаків. У 1876-1878 роках в «Губернских ведомостях» були опубліковані нариси з історії Херсона. Після 1861р. газета дещо розширила коло друкованих матеріалів, зокрема було одержано дозвіл на передрук із центральних офіційних видань політичних відомостей і статей. Стали публікувати також архівні документи, описи історичних пам'яток, бібліографічні матеріали [3].

У «Херсонских губернских ведомостях» часом з'являлися аналітичні статті та матеріали про проблеми розвитку освіти. Серед публікацій газети особливої уваги заслуговує «Коротка записка Херсонської губернської гімназії». Розглянувши в статті етап становлення гімназії, редакція констатувала факт більш пізньої підстави

навчальних закладів в Херсонській губернії в порівнянні з іншими південними територіями. Так, за відомостями газети, в Катеринославі повітове училище і гімназія існували з 1805 р., а гімназія в Херсоні була заснована десятьма роками пізніше [4].

Редакція пояснювала цю відмінність наступним чином: *«Подібне уповільнення в установі училищ сталося тому, що недавно, тільки з кінця минулого століття, почало розвиватися матеріальне життя мешканців цих степів, а розвиток розумового життя завжди йде слідом вже за розвитком матеріальним»* [4].

У наступному ж номері газета продовжила публікацію матеріалів про Херсонську гімназію, простеживши її еволюцію з моменту заснування. Цей матеріал викликав дискусію серед читачів. Зокрема, постійний кореспондент газети В. Негрескул підготував критичну статтю «Лист до редактора». Стаття являла собою спогади автора про час навчання в Херсонській гімназії. Крім кількох позитивних моментів, В. Негрескул зазначив недоліки місцевої гімназичної освіти, до яких відносив сувору систему навчання і численні заборони [4].

Головним редактором «Херсонских губернских ведомостей» був Н. Ейсмонт, потім В. Чір'єв. Вони працювали над офіційною частиною в періодичному виданні. З листопада 1895 р. по квітень 1898 р. неофіційну частину «Херсонських губернських ведомостей» редагував В.І. Гошкевич [2].

Гошкевич Віктор Іванович народився в м. Києві в сім'ї викладача Київської духовної семінарії. Спеціальну освіту здобув на історичному відділенні історико-філологічного факультеті Київського університету (1882-1886), де він ґрунтовно вивчав археологію під керівництвом відомих українських вчених В.Б. Антоновича і М.І. Петрова [1, с.115].

З 1890 р. Гошкевич займав посаду секретаря Херсонського Губернського статистичного комітету і, не обмежуючись державною службою, вивчав давню історію краю, захоплювався археологічними

пошуками. За 15 років роботи в комітеті він підготував 11 статистико-економічних оглядів Херсонської губернії. Серед статистичних робіт вченого особливої уваги заслуговує «Список населених місць Херсонської губернії і статистичні дані в кожному поселенні» (1896). Гошкевич В.І. брав активну участь і в громадському житті регіону: у 1898-1907 рр. він був видавцем і редактором щоденної газети «Югъ» [7, с.61].

З перших років перебування на Херсонщині головне місце в житті і діяльності В.І. Гошкевича зайняли археологія, музейна справа, історичне краєзнавство. У 1890 р. він заснував музей старожитностей при Херсонському і губернському статкомітеті. Основну частину музейного зібрання складала знахідки самого вченого.

Як зазначає дослідниця Н. Кармазіна, Гошкевич В.І. відшукав і вивчив близько 50-ти «древнескіфських» городищ в Херсонському та Дніпровському повітах. Він проводив археологічні дослідження всього Півдня України (Таврії, Подністров'я, Побужжя) головну увагу приділяв вивченню старожитностей Херсонщини. У 20-ті роки ХХ ст. В.І. Гошкевич значно більше уваги приділяв краєзнавчій роботі. У 1924 році при музеї засновано Товариство вивчення Херсонщини (Херсонське краєзнавче товариство) [7, с.62].

В.І. Гошкевич був типовим представником тієї категорії дореволюційної наукової інтелігенції, яка і в умовах більшовицького режиму прагнула продовжити служіння науці і культурі, вбачаючи в цій справі свій громадський обов'язок. Ця сумлінна робота отримала високу оцінку і з боку влади: в 1922 році В.І. Гошкевич був удостоєний звання Героя праці. Помер в м. Херсоні в 1928 році [1, с.116].

«Херсонские губернские ведомости» є важливим джерелом нашого краю, оскільки вони містять відомості про культурне життя, економіку, знахідки пам'яток матеріальної культури ХІХ-ХХ ст.

РОЗДІЛ 2.

ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ХЕРСОНСКИЕ ГУБЕРНСКИЕ ВЕДОМОСТИ»

2.1. Тематика газети «Херсонские губернские ведомости»

«Херсонские губернские ведомости» наповнені розпорядженнями, наказами, витягами із законів, новинами про підвищення осіб на посадах, розшуками, постановами, веліннями, указами, торгами, продажем, оголошеннями та рекламою (інших друкованих видань і різних послуг) - це постійні рубрики в газеті. Публікувалися списки людей, які були нагороджені якимись званнями чи нагородами, інформація про підвищення на посадах, прізиви тощо.

Кожний номер газети складався з офіційної частини і неофіційної. В офіційній частині, крім указів та велінь, подекуди друкувалося: новини про бездоглядних тварин (ціна 1 р. 60к. за кожную тварину), оголошення про судові справи (3 р.), публікації про продаж рухомого і нерухомого майна, яке не закладено в земельні банки (по 5 р. з кожного), продаж рухомого і нерухомого майна, яке закладено в земельні банки (по 3 р. з кожного).

Оголошення в неофіційній частині були різноманітними, їх друк коштував в залежності від кількості стовпців (від 10 до 20 коп.).

Передплатна ціна за «Херсонские губернские ведомости» на один рік становила 5 р., на півроку – 3 р., на три місяці - 1 р. 50 коп., на один місяць - 75 коп. Підписка приймалася в Херсонському Губернському Управлінні в усіх міських і повітових поліцейських управліннях Херсонської губернії [17].

Протягом 1904-1919 рр. газета виходила 3 рази на тиждень, до 1904 - двічі. Друкувалася в типографії Херсонського Губернського Управління.

Періодичне видання «Херсонские губернские ведомости» досить схоже на наші сучасні газети. Кількість колонок незмінна - в кожному номері їх 5, лише інколи кілька колонок об'єднують в одну.

Формат А 2, який властивий «Ведомостям» не дуже зручний для читання, проте вміщує на одній шпальті по 2-3 матеріали великого обсягу. Всього сторінок 12, але трапляється й більше, в залежності від кількості публікацій.

Крім того раз в місяць до газети виходив додаток, який називався «Сельско-хозяйственный листок». Він вважався органом Херсонського суспільства сільського господарства. Цей додаток виходив форматом півлиста газетного паперу і розсилався всім бажаючим абсолютно безкоштовно з метою дати йому максимально широке розповсюдження, але при умові, що його не лише просто прочитають, а й пришлють також якусь інформацію, щоб редактор зміг помістити її в наступному номері. Ті матеріали, які виявлялися недоречними для друку в «Листку», зберігались в редакції шість місяців до подальшого їх повного знищення [13].

У додатку розміщувалися публікації про все, що було пов'язане з сільськогосподарською промисловістю: продукція, купівля, торгівля тощо. Зокрема, в № 3 за 13 січня 1902 р. у додатку розміщена стаття під назвою «*Правительственные положения*», де розповідалося про порядок видачі позички на сільськогосподарські покращання [17].

Тематику газети складала не лише суспільна інформація та закони, велику частину на останній шпальті кожного номера займала реклама. Можемо простежити рекламу щоденної газети «Южный край», яка друкувалася у видання. У ній повідомляється її програма і наголошується те, що видання має власних кореспондентів в багатьох

містах, тому кожного дня отримує звістки з Петербурга та Москви, що на той час дуже підвищувало престиж газет.

Реклама ще однієї газети «Гласность» також була представлена у кожному номері «Херсонских губернских ведомостей». «Гласность» виходила щоденно, як і «Южный край», річна ціна становила 7 р. Сторінки видання вміщували в собі не лише публікації, але й ілюстрації, що відрізняло її від інших газет того часу [17].

З журналів рекламувався «Кормчий» і «Наблюдатель». «Кормчий» - це був релігійно-моральний народний журнал, вартість якого була 4 р. на рік. В рекламному оголошенні розповідалося, що журнал мав собі за мету - указувати істино-добрий шлях до спасіння і призначався для недільного та святкового читання в християнській родині православного руського роду. Вказувалося, що в журналі друкувалися молитви, історії про життя святих, ілюстрації релігійного змісту тощо [17].

Щодо «Наблюдателя», газета «Херсонские губернские ведомости» повідомляла, що це журнал літературно-політичного спрямування, який виходив щомісяця, коштував 12 р. Редакція газети «Гласность» и журналу «Наблюдатель» була спільна, тому якщо хтось бажав оформити підписку на ці обидва видання, вартість була достатньо вигідною - 17 р. [17].

Активно також рекламувався журнал П. П. Сойкіна «Русский паломник» під редакцією А. І. Поповицького та при участі отця Іоанна Кронштадського та журнал «Родина».

Журнал «Русский паломник» був призначено для сімейного релігійно-морального читання. За підписку (5 р.) видавали без будь-якої доплати за пересилку портрет Отця Кронштадського в рельєфній овальній рамці. Було повідомлено, що на сторінках цього видання друкувалися розповіді з життя російських імператорів та князів, історична повість частинами «Небесами побежденные» А.І. Лаврова,

історико-етнографічний нарис, надрукований також декількома подачами «Судьбы православия в Прибалтийском крае» І. Беляєва та різноманітні повісті релігійного характеру [17].

«Родина» - щотижневий літературний журнал, який мав багато безкоштовних додатків. Мета видання - «быть истинным другом каждой русской семьи». Саме тут вперше була надрукована «Божественна комедія» Данте саме з ілюстраціями та у великому форматі [17].

«Ведомости» повідомляли своїх читачів, що в цьому журналі є такі відділи:

- «розваги в години відпочинку», де друкувалися гумористичні сцени в прозі та віршах з ілюстраціями, а також задачі на логіку, шаради, сімейні ігри ;

- «сучасні події» - рубрика, яка розповідала про актуальні ілюстровані події світового життя з багатьма портретами видатних політичних та культурних діячів, сцени з військового і суспільного життя, новітні споруди, публікувала креслення винаходів тощо; також був відділ, присвячений російським оригінальним (не перекладеним) романам, віршам відомих поетів, повістям та розповідей з історичного та сучасного руського життя [17].

Загалом «Херсонские губернские ведомости» описали журнал «Родина» як видання, в якому *«будет помещаться всё, что может интересовать читателя в области нравительственных распоряжений, внешней и внутренней политики»* [17].

Ще з реклами на сторінках газети кожного номеру була представлена типографія і літографія Херсонського губернського управління, яка *«принимает и исполняет заказы всевозможных типографских и литографских работ быстро, аккуратно и по самой дешевой цене»* [17].

Популярними були оголошення продажу, з продажу у кожному номері розміщені об'яви продажі художніх видань, відкритих листів, які

ілюстровані різними російськими художниками, листівки, альбоми священного коронування імператора Олександра III, імператриці Марії Олександрової на російській та французькій мові, відривні листки, прикрашені малюнками у східних та слов'янських стилях тощо.

Починаючи з 1904 р. газета «Херсонские губернские ведомости» щоразу друкує рекламу літературного і науково-популярного журналу для самоосвіти «Мир Божий». Було надруковано, що це видання виходить 1-го числа кожного місяця у розмірі не менше ніж 28 сторінок і мав такі відділи: белетристика, наукові статті, перекладні твори, критичні замітки, наукова хроніка та новини світової літератури.

Активно на сторінках газети «Херсонские губернские ведомости» рекламувався місячник «Вестник трезвости». Це був перший руський журнал, присвячений питанням як боротися з п'янством.

Окрім періодичних видань, газета іноді друкувала рекламу косметичних засобі, зокрема мила, наприклад: *«Гигиеническое борнотимоловое мыло. Уничтожает веснушки, загар, желтые пятна, прыщи и угри, действует против излишней потливости и дезодорирующее»* [26]. Було зазначено, що один шматок коштував 50 копійок.

Таким чином, газета мала два основних блоки: інформаційний, в якому друкувалися офіційні документи, постанови, розпорядження, інформаційні замітки, звіти, повідомлення. Другу частину складала рекламні матеріали, рекламувалися періодичні видання, предмети побуту, косметичні засоби тощо.

2.2. Жанрове розмаїття, огляд та аналіз матеріалів газети

У № 4 за 1902 р. в офіційній частині простежуємо матеріал *«Приказы по Одесскому почтово-телеграфному округу»*, в якому опубліковані імена чоловіків, які призначені на службу до Одеської телеграфної контори: *«Мещанин Тимофей Корольков определен на*

службу, согласно прошению телеграфным чиновником VI разряда низшего оклада в Одесскую телеграфную контору» [19].

Також повідомлялося про підвищення деяких наглядачів: *«Почтово-телеграфный чиновник VI разряда Голтинской почтовой конторы Константин Кошубский повышен с низшего на высший оклад содержания»* [19].

У матеріалі опублікований повний список поштово-телеграфних чиновників Одеської поштової контори, що займає більше половини всієї публікації.

Матеріал *«Приказы по Одесскому почтово-телеграфному округу»* можна віднести до жанру твердої замітки, де чітко є відповідь на питання *«хто?»*, *«що?»*, *«де?»*, *«коли?»*.

У № 5 за 1902 р. зустрічаємо оголошення під назвою *«Список лиц, коим Всемилостивейше пожалованы награды (по Херсонской губернии)»*. Було повідомлено, кому саме видані нагороди: Статським Радникам, Земським Начальникам з'їздів та Колезьким Ассесорам. Навпроти кожного звання був написаний вид ордену (Св.Володимира 3-й ст., Св.Анни 2-й ст., Св.Анни 3-й ст.) [18].

У № 6 за 1902 р. опубліковано кілька оголошень від лісоохоронного комітету. Всі оголошення розміщені в одній колонці і розділені на окремі невеликі замітки. В першій з них повідомлялося про результати засідання лісоохоронного комітету, яке відбулося 23 грудня: *«производившуюся рубку в лесной даче, принадлежащей Павлу Ефимовичу на основании ст. 805 лесн. уст. комитет признал опустешенной»* [20].

В такій манері сухого подання матеріалу написані й наступні замітки.

У цьому ж номері були опубліковані обов'язкові постанови про порядок виробництва торгівлі і змісту ринкової площі на одноденних скотських та кінних базарах. Надрукований ряд положень, яких слід

дотримуватися при торгівлі, як наприклад, продаж коней має відбуватися лише на чітко вказаному місці за документом, в інших місцях міста суворо заборонено; час торгівлі визначався через кожні два тижні по неділям; очистка землі після тварин була за рахунок міста [20].

В № 7 за 1905 р. була надрукована об'ява, яка повідомляла, що люди, які мають будь-які претензії до помираючого нотаріуса м. Одеси Спояла можуть звернутися до Одеського Округного суду з метою вирішення питань та проблем.

Також у цьому ж номері від імені Маяцького міського старости повідомлялося, що всі Маяцькі міщани та купці мають надати списки сімейних прибутків до 1 травня.

На наступній шпальті у вигляді таблиці складено повний кошторис доходів і витрат м. Маяк та м. Новомиргорода за минулий рік [22].

У № 8 за 1905 р. «Херсонские губернские ведомости» опублікувало запрошення Одеського Округного Інтендантського Управління до співпраці з ним Земств, землевласників і сільськогосподарських підприємств.

У цьому ж номері був опублікований «Список лиц, имеющих право участия во втором избирательном собрании по Аннаньевскому уезду, для выбора земских гласных по положению о земских учреждениях» [23]. Була складена таблиця, що займала всю шпальту газети та була розділена на декілька частин.

В «Херсонских губернских ведомостях» періодично друкувалися такі рубрики, як

- «О розыске»,
- «Об отмене розыска»,
- «Об утерянных документах»,
- «О вызове наследников»,
- «О бродягах».

Подібні матеріали зазвичай були об'ємними і траплялися раз на тиждень. Їх можна віднести до жанру м'яких заміток.

У № 22 за 1905 р. Тираспольське уїздне поліцейське управління розшукувало чоловіка середнього зросту з рептухом в старих штанях. Детально описувався його кінь, який був з цим чоловіком. Для чого розшукують цю людину не зазначалося.

В рубриці *«Об отмене розыска»* було зазначено про знахідку тюремників, які втекли з в'язниці.

У рубриці *«Об утерянных документах»* в першій об'яві зазначалися імена людей, які загубили свої свідоцтва, і що вони тимчасово не можуть бути дійсними; у другій повідомлялося, що *«Херсонское городское полицейское управление просит считать недействительным диплом, выданный из Херсонских мореходных классов штурману Ивану Степанову»* [24]. Причин і роз'яснень не було в жодному номері - все це повідомлялося просто як факт.

У рубриці *«О вызове наследников»* друкувалися виклики до суду спадкоємців померлих родичів. За статистикою, найбільше було опубліковано об'яв про загублені та недійсні документи.

Рідше в газеті *«Херсонские губернские ведомости»* виходила рубрика *«О торгах»*, в ній були розміщені публікації, присвячені продажу одягу, меблів, взуття, паперу, будівельних матеріалів тощо. Такі публікації також належали до рекламних матеріалів.

В № 23 за 1905 р. був опублікований метеорологічний листок, де повідомлялася погода, яка була кілька днів тому: зазначався день неділі, число, висота барометра, температура, хмарність, вологість та опади. Цей листок був складений Херсонським Земським Сільськогосподарським училищем.

В № 12 за 1905 р., коли вже редактором став князь В.Урусов, в офіційній частині *«Херсонские губернские ведомости»* надрукований *«Именной высочайший указ»* про військову повинність. В ньому

зазначалося, що число людей, яке потрібне для поповнення армії та флоту, тепер буде визначатися щорічно законодавчим порядком: *«во всех местностях Империи, на которых простирается действие сего устава, для пополнения армии и флота - триста восемь тысяч пятьсот человек»* [21]. Окремо було написано про осетинське населення Терської області, що звідти потрібно лише сто чоловік, які призначаються відповідно до найвище утверженому положенню Військової ради.

На той же шпальті був опублікований матеріал *«Высочайшие повеления»*, де вказувалися порядки розподілу капіталу, зібраного за допомогою відрахувань з утримання чинів поштово-телеграфного відомства. Ці веління складені самим Імператором і деякі з них були такі: всім чинам, які брали участь в емеритурі поштово-телеграфного відомства, як і тим, хто знаходиться на службі, так і тим, кого звільнено, повернути без відсотків відрахування в пенсійний фонд; якщо людина вже померла, то повернути ці гроші її найближчим родичам. Також були надруковані деякі витяги із законів, які стосуються цих велінь [21].

У № 17 за 1917 р. було опубліковано *«Распоряжение, объявленное правительствующему сенату министром финансов»*. Це розпорядження включало в себе роз'яснення порядку про порушення правил про видачу контрмарок. Присутність постановила наступне: ст. 52 уст. про промисл. на присутність по фабричним і горно-заводським справам покладається рішення справ тільки про ті порушення, які перелічені в ст. 153-155, отож тоді не передбачено порушення правил про видачу контрмарок [26].

У наступному номері знову бачимо вже нове *«Высочайшее повеление»* про порядок вибору чиновників та їх помічників: *«Государственный совет в соединенных апартаментах гражданских и духовных дел и законов, рассматривает представление Министра Внутренних Дел и установление порядка выбора чиновников и их*

помощников» [27]. Було зазначено, що вибори проводяться через спеціальних уповноважених членів молитовного суспільства - це були чоловіки до 25 років. У результаті був обраний в 3-ій відділ канцелярських служителів син надвірного радника Олексій Кулинський, а Жельський, який був раніше на цій посаді переміщений канцелярським служителем вже Губернського Правління. Такого типу матеріали є замітками інформаційного характеру.

Велику публікацію складав матеріал у жанрі м'якої замітки *«От херсонського губернатора»* у № 20 за 1917 р., в якому простежуємо лід: *«Обязательные постановления для жителей г. Елисаветграда, Херсонской губернии, объявленного, на основании Высочайшего утвержденного Положения Комитета Министров, в состоянии усиленной охраны с 4 сентября»* [27].

Матеріал був розбитий на 10 невеликих частин. Херсонський губернатор в цілях зберігання громадського порядку, безпеки та спокою склав деякі правила, як-от:

- *«Про обмеження користування зброї і вибухових речовин»* (усім жителям заборонялося носити при собі всіляку вогнестрільну та холодну зброю),
- *«Про недопущення шкідливих навчань і розповсюджень чуток»* (книги та рукописи, які вважалися некорисними і вводячими читачів в оману заборонялися та знищувалися),
- *«Про заборону незаконних грошових зборів і лотерей»* (дозволялися лише ті збори та лотереї, які були дозволені владою),
- *«Про облік міського населення»* (правило про обов'язкове ведення баз даних),
- *«Про збіговиська, сходки та збори»* (всі збори, які не мали на то офіційний дозвіл заборонялися),
- *«Про заборону втручання в дії і розпорядження міліції»*,

- *«Про закриття торгових закладів»* (під час народних лих та безладів усі заклади повинні бути закриті),
 - *«Про повідомлення про пригоди і заразні хвороби»*,
 - *«Про візницький промисел»*,
 - *«Про відповідальність винних за порушення цих правил»*
- (заклучна частина, в якій розповідалося про наслідки порушень - це штраф до 500 рублів або до трьох місяців позбавлення волі).

Таким чином, проаналізувавши тематику та жанрові особливості матеріалів газети «Херсонське губернське ведомости» за 1902-1917 рр., можемо твердити, що поширеним жанром матеріалів номерів газети були інформаційні – тверді та м'які замітки, звіти. Дуже часто траплялися передруки офіційних документів – постанов, розпоряджень, указів, веління. Були нами помічені й передруки з центральних офіційних тогочасних газет. Часто на сторінках видання друкували наукові, історичні, етнографічні, архівні та бібліографічні матеріали.

РОЗДІЛ 3

ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНА ТА КОМПОЗИЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЗЕТИ «ЮГЪ»

3.1. Аналіз номерів газети «Югъ» 1910-го року

«Югъ» – перша приватна газета в Херсоні. Щоденна, науково-літературна, політична, сільськогосподарська і комерційна. Перший номер вийшов 1 березня 1898р. Редактором-видавцем став В.І. Гошкевич – визначна людина нашого краю, археолог, краєзнавець, музеєзнавець і громадський діяч, засновник Херсонського археологічного музею [3].

Без сумніву, газета «Югъ» відіграла вагомую роль у розвитку демократичного, опозиційного руху на Херсонщині. Її характер досить рельєфно відображає не лише ліберально-демократичні погляди вченого, але і його прагнення конкретними справами служити своєму народові, справі демократії, справі прогресу. У 1902 р. В.І. Гошкевич опублікував на шпальтах газети лист у справі Дрейфуса засланою царом осетинського поета-демократа Костянтина Хетагурова, широко сповіщав читачів про події 1905 року тощо.

Газета виходила на двох аркушах, мала 4 сторінки. Назва газети виділена напівжирним шрифтом, розміщена компактним боковиком на полі, ліворуч. Календарні відомості знаходяться над назвою газети – «п'ятниця, 2 юля 1910 г.». Статус газети розміщений під назвою – «Ежедневная беспартийная литературно-общественная газета». На полі розміщено 5 колонок нерівномірного розміру (перша колонка більша за інші). Колонки та матеріали відділені один від одного лінійками [11].

3.1.1. Зміст, структура, тематика №145 від 2 липня 1910 р.

Проаналізуємо концепцію та особливості верстки газети.

Сторінка № 1. На першій сторінці використано більше п'яти різних шрифтів. Деякі оголошення взяті в прості або фігурні рамки (5 різновидів). На шпальті розміщені й фігурні елементи (наприклад, маленькі ромби використано задля відділення одне від одного «Условия подписки» й «Объявления») [33]. Різні шрифти та розміри заголовків використано, по-перше, для привернення уваги читача, по-друге, для відділення один від одного матеріалів, розміщених поруч, на одній полосі. Можливо, на той час здавалося: якщо всі матеріали будуть з однаковими заголовками (за розміром та шрифтом), то вони зіллються і не привертатимуть увагу. До того ж у ті часи, на відміну від сучасності, не було таких виражальних засобів, як-от: колір, ілюстрації та фото. Тому декоративну та художню роль в оформленні матеріалів у газеті «Юг» виконують саме заголовки.

Ще одним способом привернення уваги читачів та оформлення матеріалів є використання рамок (простих та фігурних). Газетна полоса не виглядає через них незрозумілою або занадто яскравою. Усі рамки перенесені на лівий край полоси, таким чином розділяючи оголошення, анонси тощо від інформації офіційного характеру.

Загалом перша полоса газети виглядає органічно. Вона умовно поділена на дві частини: ліворуч розміщені оголошення та анонси, що спричинило часте використання рамок та фігурних елементів, праворуч - офіційна інформація у стриманому оформленні.

Яскраво оформлена назва газети. За допомогою незвичайного шрифту, великого розміру літер та її розміщення на полосі, назва не тільки одразу привертає увагу, а й гармонійно виглядає на полосі і взагалі надає певного стилю всій полосі та газеті загалом.

Сторінка № 2. Вона поділена на 6 рівномірних колонок, відділених одна від одної лінійками. Зверху полоси, посередині,

розміщена назва газети, відділена від основного тексту лінійкою. Там же, ліворуч від назви – сторінка, праворуч – номер випуску. У лівому верхньому куті розміщено анонс, рекламу й приватне оголошення. Знизу полоси, за типом сучасного «підвалу», також розміщено рекламу (чоловічого взуття), яка розтягується на сусідню сторінку. Решта місця на сторінці «віддане» під офіційну інформацію. Порівняно з першою сторінкою, на другій не використано так багато різних шрифтів заголовків, рамок та фігурних елементів. Анонс «Дня состязання чемпіоната французской боротьбы» прикрашений малюнком [33].

Сторінка № 3. Зверху і знизу сторінки розміщено рекламні оголошення. На ускладнення сприйняття впливає розміщення реклами зверху. Оголошення, нічим не виділене, набране більшим шрифтом, ніж текст матеріалів, що знаходяться під ним. Тому ця реклама виглядає як заголовок до наступного тексту.

Сторінка № 4. Вона має недбалу, складну композицію, через те, що «накидано» різного типу інформації, суміш різних елементів оформлення матеріалів: рамок, лінійок, прикрас, таблиць. Використано багато шрифтів. Четверта сторінка не має чітко вираженого поділу на колонки. Щоб сприйняти інформацію на полосі, треба звикнути до сторінки.

Важливим недоліком у верстці газети, на нашу думку, є те, що коли матеріал переноситься з однієї сторінки на іншу, важко знайти це продовження, через невідале розташування рекламних та приватних оголошень у верхніх частинах сторінок.

Розглянемо тематику та жанрове розмаїття матеріалів видання.

Крім приватних та рекламних оголошень, на сторінках 145 номеру газети «Югъ» розміщено і журналістські матеріали. Здебільшого вони мають інформаційний характер і за жанром є хроніками або розвідками. На другій сторінці газети вміщено велику розвідку про епідемії або поодинокі випадки захворювання на холеру, сибірську

виразку, чому серед населення таких міст, як Київ, Воронеж, Астрахань, Тамбов. Прикладом хроніки є постійна рубрика на другій сторінці під заголовком «За границей» [33], де вміщені основні події (найрізноманітнішої тематики), що сталося у світі: про пожежі та повені, про відкриття міжнародної виставки в Буенос-Айресі, падіння дирижабля «Арбэле» тощо [33].

Але трапляються і такі жанри, як: фейлетон, замітка. Наприклад, замітки: «О Русско-Японскомъ соглашении», «Реформа мещанскихъ управ», «Проект реорганізації поліції», «Церковные сборы» [33].

Неоднозначним є матеріал «Среди газетъ» [33]. Судячи з назви, можна сказати, що за жанром цей матеріал є оглядом преси, хоча мова в ньому піде про газети. Але за жанром цей матеріал є чимось середнім між заміткою і коментарем (натяк на авторське судження). А темою є Балканський півострів та його економічна вигода для Москви. Цей матеріал й яскравий приклад для сучасної журналістики, коли лише один заголовок може погіршити сприйняття матеріалу читачем. Заголовок абсолютно не відповідає змісту замітки.

На третій сторінці вміщено публікацію під назвою «Маленькій Фельетонъ» [33, с.3]. За жанром цей матеріал є фейлетоном, у якому йдеться про розмову чоловіка та жінки щодо такого виду спорту, як боротьба. У фейлетоні показано два абсолютно різні погляди на спортивну боротьбу: жіночий та чоловічий. Мова матеріалу, порівняно з іншими текстами, жива, наближена до народної. Автор тонко вимальовує характери персонажів. Через діалог читач не тільки розуміє основну думку матеріалу, а й риси характеру персонажів.

Також у 145 номері опубліковано лист Л. Толстого, що за жанром є есе. У ньому письменник розмірковує щодо ролі релігії в суспільстві [33, с.3].

Номер 145 газети «Юг» насичений незначною кількістю жанрових різновидів та форм. У номері переважають інформаційні

жанри (хроніки, розвідки, замітки), але наявні приклади і художньо-публіцистичних жанрів (фейлетон), й ознаки аналітики (матеріал «Среди газетъ»), що має елементи коментаря).

Жоден матеріал у 145 номері газети «Югъ» не підписаний. Винятком є розміщений на третій сторінці лист Л. Толстого, у якому назва матеріалу вказує на автора.

3.1.2. Зміст, структура, тематика №147 від 4 липня 1910 р.

Концепція та особливості верстки номера

Сторінка №1. Перша полоса майже вся заповнена приватними оголошеннями та рекламою. На шпальті використано більше п'яти різних шрифтів. Варіацію розмірів та шрифтів використано здебільшого у заголовках. Основний текст оголошень, реклами та повідомлень є однаковим.

Чіткого поділу на колонки перша полоса не має. Газетні матеріали відділені один від одного лінійками, які є різних видів: прості та напівжирні. Майже всі оголошення взяті в рамки. На першій сторінці використано 5 різновидів рамок. Також розділовим засобом на полосі слугують різного роду прикраси. Вони використані не так часто, як інші роздільні засоби (три різновиди, у трьох матеріалах) [34, с.1], але, як і інші слугують сильним видільним засобом привернення уваги читачів. Порівняно рідко використовуються фігурні елементи на полосі, це вказує на:

1) важливість інформації, що виділена («условия подписки» та «объявления» - мається на увазі розцінка на розміщення оголошень у газеті);

2) кошторис розмішених на полосі рекламних та газетних оголошень.

Оформлення заголовної частини залишилось незмінним.

Сторінка № 2. Порівняно з першою сторінкою, друга полоса має

стриману композицію. Сторінка поділена на 6 рівномірних колонок. Зверху, у колонтитулі, зазначається номер сторінки, номер випуску та назва газети. Знизу полоси, за типом сучасного «підвалу», також розміщено рекламу чоловічого взуття, яка розтягується на сусідню сторінку. Оголошення надруковане більшим кеглем та напівжирним шрифтом. Усього 4 рекламні оголошення розміщено на цій сторінці, одне з яких прикрашене ілюстрацією («7-й день состязання чемпіоната французской боротьби») [34, с. 2]. Уся інша площа полоси віддана під офіційну інформацію і постійну рубрику «За-границей» [34, с. 2].

Сторінка № 3. Вона має чітку, урівноважену композицію. Полоса поділена на 6 рівномірних колонок. Газетні матеріали відділені один від одного лінійками. Огляд останніх подій під назвою «Дневникъ» прикрашений фігурними елементами (кожна новина починається з прикраси) [34, с. 3]. На третій сторінці розміщена статистична таблиця «Холерные заболевания въ гор. Херсоне». На відміну від інших матеріалів, таблиця відділена напівжирною лінійкою [34, с. 3].

Сторінка № 4. Вона має недбалу, складну композицію. На сторінці «накидано» різного типу інформацію, елементи оформлення матеріалів: рамок, лінійок, прикрас, таблиць. Використано багато різних шрифтів. Четверта сторінка не має чітко вираженого поділу на колонки. Щоб сприйняти інформацію на полосі, треба звикнути до сторінки. На четвертій сторінці органічно виглядає лише перша колонка зліва, що вміщує в себе інформацію про музику, театр, спорт, лист до редакції тощо. Ця колонка має чітку композицію. Використання в ній лінійок та шрифтів виконано в одній стильовій манері.

Розглянемо тематику та жанрове розмаїття видання.

До журналістських матеріалів на першій сторінці можна віднести лише хронікальну постійну рубрику - «Телеграммы «Юга» С.-Петербургскаго Телеграфнаго Агенства» [34, с.1]. Ця рубрика розміщена однією колонкою з правого боку першої полоси і за

характером нагадує сучасну газетну хроніку. Рубрика вміщує в себе три короткі повідомлення, що стосувалися тогочасного життя в Росії. Це дві телеграми міністра двору, що сповіщав про прибуття в Росію китайського принца Цзайтао і його зустріч із російським імператором на королівській яхті в Балтійському порту. І третє повідомлення стосувалося спалаху холери в С.-Петербурзі. Слід зазначити, що ці повідомлення датуються 1-2 липнем, а 147 номер газети вийшов четвертого липня. Як бачимо, повідомлення відносно оперативно подані до газети. Адже, зважаючи на те, що «Югь» є не всеросійською, а херсонською газетою, то різниця у три дні є невеликою.

Матеріали другої полоси за жанровою приналежністю діляться на 2 типи:

1) матеріали суто інформаційні, а саме:

- «Холера» [34, с. 2] (за жанром є розвідкою: автор подає назви міст, у яких були зафіксовані спалахи хвороби, та розгорнуто описує, що зроблено в кожному місті для боротьби з холерою, указує на кількість хворих);

- «Ливень», «Зверское убийство» і «Высочайшее пожертвование» [34, с. 2] (за жанром це 3 короткі замітки; перша розповідає про сильний дощ, що затопив деякі частини Києва, у другій сказано про страшне убивство селянина, скоєне католиками у Рівненському уїзді, третя присвячена пожертвуванню російського імператора грошей для бідних у розмірі 1000 руб.);

- постійна рубрика «За границей» [34, с. 2] за жанром є хронікою, це невеличкі повідомлення з різних міст світу, таких як: Лондон, Борнмут, Краків.

2) Аналітичні матеріали, а саме: «Юбилей Гос. Банка» [34, с. 2] - за жанром матеріал нагадує аналітичний звіт. Слід зазначити, що цей звіт не є прикладом класичного аналітичного звіту, але з упевненістю

можна сказати, що це звіт з елементами аналітики. Тема - урочисте святкування 50-річчя Державного банку в Петербурзі. Окрім самого звіту про захід, автор уводить у свій текст коротку історію банку, привітальну резолюцію від російського імператора. Автор також наводить у тексті цитати завідуючого банком, міністра торгівлі тощо.

На третій сторінці розміщені суто інформаційні публікації, винятком є художньо-публіцистичний матеріал «Казуистика», у рубриці «Маленький фейлетон» [34, с. 3].

Постійна рубрика «Дневникъ» [34, с. 3] (за жанром є хронікою, короткі повідомлення, що стосуються Херсонської губернії), замітки «Проишествия», «Холера» (у матеріалі наводяться дані про хворобу, що стосуються саме Херсона, також до основного тексту подається таблиця, що демонструє кількість хворих та лікарні, у яких вони знаходяться).

Крім журналістських матеріалів, на 3-тій сторінці розміщено офіційний документ - «Протоколи засідання городской театральной комиссии» [34, с. 3].

Четверта сторінка майже вся заповнена приватними та рекламними оголошеннями. Лише одна колонка відведена журналістським матеріалам. Але саме в цій невеличкій колонці розміщено порівняно велику кількість жанрів журналістської творчості. На четвертій сторінці надруковано такий різновид замітки, як анонс (2 матеріали). А саме: анонс оперети, що буде поставлена в херсонському театрі, та анонс перегонів на циклодромі П.Батенка, за участю відомих гонщиків [34, с.4].

Цікавим для дослідження є матеріал без назви, але розміщений у рубриці «Спорт» [34, с.4]. За жанром ця публікація повністю відповідає сучасним вимогам до репортажу. Тема публікації – п'ятий день змагань із французької боротьби. У публікації наявні такі ознаки репортажу: ефект присутності (автор детально описує боротьбу спортсменів,

використовує емоційно-увиразнені слова «прижмаєт к ковру», «шумными аплодисментами», «ускользает от захватов» тощо), й описує подію в теперішньому часі, що є головним. Адже немало сучасних журналістів у своїх публікаціях роблять суттєву помилку - починають у жанрі репортажу, закінчують, переходячи в жанр звіту. Але ця публікація газети «Югъ» повністю витримана в репортажному стилі. Варто також зазначити, що це єдина публікація в цьому номері газети, що має підпис – криптонім.

Ще одним матеріалом цієї колонки є публікація, що за жанром є листом до редакції. Він має однойменну назву «Письмо въ редакцию» [34, с. 4]. У листі чоловік, на ім'я В. М. Розенко, просить редакцію газети подякувати лікарні села Качкаровка херсонського уїзду за врятоване життя його дружини. З одного боку такий лист може свідчити про велику довіру до газети «Югъ» з боку читачів, про двосторонній зв'язок між редакцією та читачами. З іншого - цей лист міг бути написаний самим редактором для підняття рейтингу газети, урізноманітнення публікацій. У будь-якому разі, розміщення листів читачів на сторінках газети є вдалим рішенням, що є популярним і до сьогодні в сучасних друкованих виданнях.

У 147 номері газети «Югъ» мають підпис лише дві публікації: «Письмо въ редакцию» має підпис «В. М. Розенко. с. Качкаровка Херс. уезда» та репортаж без назви, що розміщений у рубриці «Спорт», має підпис «С.».

3.2. Аналіз номерів газети «Югъ» 1912-го року

Концепція та особливості верстки газети. Газета продовжила виходити на 2-х аркушах (4 сторінки). Щодо концепції верстки газети «Югъ», то видання не зрадило своєму традиційному оформленню (на зразок номерів 1910 року) до 18 липня 1912 року. Починаючи з № 729, видання дещо змінило верстку. Так, головною рисою оновленого

варіанту видання є чітке візуальне розмежування рекламних та приватних оголошень від журналістських матеріалів. Перенесені деякі постійні рубрики. Якщо порівнювати номери газети за 1910 та 1912 роки, то процес еволюції можна порівняти з генеральним прибиранням. Із недбало «закиданих» різного роду інформацією, «плямистих шпальт» (через перенасичення лінійок та прикрас в оформленні), у 1912 році вийшло привабливе видання з гармонійно-структурованою композицією.

Реклама за традицією розміщена на першій та четвертій шпальтах, але вона чітко відмежована лінійками від журналістських матеріалів. Газета, як і раніше, використовує різні шрифти та величину літер лише в рекламних оголошеннях. Це робилось для акцентування уваги читача на всіх оголошеннях одразу. Діяло це за принципом - виділити всі і кожне оголошення окремо. Що стосується журналістських матеріалів, то варіація стилю та розміру шрифтів допускалася лише в назвах рубрик та заголовках матеріалів.

3.2.1. Структурно-тематичний аналіз № 604 від 15 лютого 1912 р.

Назва газети виділена жирним шрифтом, розміщена компактним боковиком на полосі, ліворуч. Календарні відомості знаходяться над назвою газети - «Херсонъ, Среда 15 февраля 1912г.» [31, с. 1]. Статус газети розміщений під назвою - «Ежедневная безпартійная литературно-общественная газета» [31, с. 1]. У шпигелі подана інформація про умови передплати газети «Югъ», ціни на розміщення оголошень у газеті, запрошення редакції авторів до співпраці (коротко викладені умови праці та надсилання матеріалів до редакції).

Середину першої сторінки займають рекламні та приватні оголошення, в оформленні яких використано більше 7-ми різновидів шрифтів, 3 види лінійок, фігурну рамку та 2 фігурні елементи (прикраси). Шпальта поділена лінійками на 6 рівномірних колонок.

Друга шпальта виглядає скупю в оформленні, порівняно з першою. У верхньому лівому куті розміщено рекламне оголошення, узятє в рамку. Напівжирний шрифт використано в заголовках матеріалів та назві рубрики «За-границей» [31, с. 2]. Шпальта поділена лінійками на 6 рівномірних колонок.

Симетрично оголошенню на 2-гій шпальті, у правому верхньому куті, розташована реклама магазину одягу. Цікавим є те, що і на другій, і на третій сторінках симетрично розміщена реклама магазинів одягу різних власників - конкурентів.

Шпальта насичена великою кількістю рубрик та творів художньої літератури. Матеріали відділені один від одного фігурними лінійками. Сторінка поділена на 6 рівномірних колонок, що відмежовані лінійками. друга і третя сторінки є контрастними за тематикою та оформленням матеріалів.

Четверта шпальта поділена на 3 частини. У першій зверху розміщено журналістські матеріали, у другій, праворуч від першої, рекламні та приватні оголошення, у третій - велике оголошення, на зразок анонсу, про торги, що мали відбутися. Через незначну кількість реклами, четверта полоса не переобтяжена розділовими засобами [31, с. 4].

Проаналізуємо тематику, жанрове розмаїття та авторів матеріалів видання.

Із журналістських матеріалів на другій сторінці розміщено лише постійну рубрику «Телеграммы «Юга» С.-Петербуржскаго Телеграфнаго Агенства». У ній надруковані повідомлення з Петербурга, Києва, Москви. Тематика рубрики, як завжди, різна. У коротеньких повідомленнях розповідається про пограбування церкви у Києві, судові рішення, царську родину(государиня Марія Федорівна відвідала пересувну виставку і придбала собі картини) тощо [31, с. 1].

Друга сторінка повністю присвячена офіційній інформації, що

стосувалася життя в Російській імперії. Тут розміщено постійну рубрику «За границей» (короткі повідомлення з різних міст світу), що за жанром є хронікою [31, с. 2]. У публікації повністю відсутній автор. «Государственная Дума» в дечому нагадує жанр інформаційного звіту, адже тут говориться про засідання державної думи та про рішення, які вона приймала. Але інформація подана у вигляді цитат учасників засідання, без опису самого засідання та будь-яких коментарів автора. Матеріал має 2 підзаголовки - «Выделение Холмщины» та «Вечернее заседание» [31, с. 2].

Третя сторінка здебільшого акцентує свою увагу на подіях із життя Херсонської губернії. Цій темі присвячені коротенькі замітки: «Въ помощь голодающимъ», «Происшествия», «Сыпной тифъ», «Къ школьному благоустройству», «О заграничной жизни», «Одесса». Превентивним «Еврейский вечеръ» - публікація, яка є анонсом культурного заходу, що скоро має відбутися [31, с. 3].

Публікація «Отчет» являє собою звіт, не за жанром журналістики, а в прямому сенсі слова. Римо-католицька парафія звітує про витрати на бідних [31, с. 3].

До художньо-публіцистичних жанрів можна віднести матеріал «Две ассигновки», розміщений у постійній рубриці «Маленькій фейлетонъ». За жанром - це віршований фейлетон, що за мету має показати недоліки тогочасного суспільства, зокрема: пияцтво, відсутність порядку в будь-яких суспільних справах. Фейлетон має підпис - «Н. Агнивцевъ» [31, с. 3].

На 3-тій шпальті розміщено пісню «Песня» під підписом «Херсон, Владимир Винкерт» [31, с. 3]. Це вказує на те, що газета не відмовлялася друкувати і художні твори місцевих авторів. Недарма пісня розміщена саме на 3-тій сторінці газети, адже саме вона була присвячена життю Херсона і Херсонської губернії. Розміщення творів херсонських авторів на сторінках газети піднімало культурний рівень

Херсонщини та сприяло становленню гарного іміджу газети.

Четверта сторінка вміщує 4 журналістські матеріали, рекламу та приватні оголошення. 4 публікації, що розміщено на полосі, належать до журналістської творчості:

1. Постійна рубрика «Театр і музика» містить 4 повідомлення про спектаклі та музичні вистави, що скоро відбудуться в місцевому театрі. За жанром це анонси, у яких автор не просто вказує на дату, місце проведення та назву постановки, а також зазначає імена головних акторів [31, с. 4].
2. Другий матеріал має назву «Наши кореспонденції» і приписку під назвою «Голая Пристань». Не дивлячись, що у назві присутнє слово «кореспонденція», публікація містить у собі ознаки жанру кореспонденції, але за жанром є розширеною заміткою. Кореспонденція - це газетний жанр, у якому на конкретному фактичному матеріалі, у порівняно вузьких часових рамках, у неширокому масштабі аналітично, аргументовано розробляється актуальна тема [31, с. 4].

Темою замітки є самогубство молодої жительки Голої Пристані. Автор не вказує на причини вчинку дівчини, а лише розповідає про останні її дії перед прийняттям такого рішення, також указує на спосіб самогубства - отруїлась карболовою кислотою. У замітці повністю відсутній автор, немає жодного коментаря, подія описується сухо. Публікація має підпис - криптонім «Б.» [31, с. 4].

Матеріал під назвою «Игра в покойника» [31, с. 4] є досить неоднозначним для сприйняття. За жанром - це замітка, темою якої є незрозуміла «гра в покойника». У селі Пупово приблизно 100 чоловік «грали в покойника». Обрали для цієї ролі хлопця і закрили його в домовині. Хлопець пролежав там весь вечір, а на другий день з'їхав з глузду. Усім іншим, хто брав участь у цьому ритуалі, як сказано в замітці, загрожує притягнення до судової відповідальності. Автор не

вказує на основний момент - чи хлопець добровільно погодився виконувати «головну роль», чи його примусили - це погіршує сприйняття матеріалу читачем. Автор не використовує ніяких мовних виражальних засобів, що повністю відповідає жанру.

1. Матеріал «Неудачная операція» розміщений у рубриці «Смесь» [29, с. 4]. За жанром - це замітка, темою якої є похід до стоматолога молодого хлопця, що хотів позбутися останніх двох зубів задля того, щоб стати непридатним до військової служби. Не дивлячись на те, що ця публікація є прикладом інформаційного жанру журналістики, вона має чіткий сюжет і композиційно ділиться на зав'язку (хлопець просить лікаря вирвати йому 2 зуба, останні, що в нього лишилися), розвиток дії (до стоматолога на прийом приходять городовий), кульмінацію (побачивши городового, хлопець стрибає у вікно) і розв'язку (вистрибнувши з вікна, він падає на поліцейського, згодом потрапляє до в'язниці). Розповідь ця наче у художньому стилі, але слід зазначити, що автор не вдається до мовного увиразнення свого тексту за допомогою художніх прийомів.

3.2.2. Структурно-тематичний аналіз № 732 від 21 липня 1912р.

Концепція та особливості верстки номера. Як уже зазначалося вище, з № 729 газета дещо змінила верстку. Отже, № 732 є прикладом оновленого видання. Календарні відомості розташовані тепер під назвою газети, узяті в акуратну рамочку. Інформація, розміщена у шпигелі, не змінилася, там, як і в попередніх номерах, говориться про умови передплати газети «Югъ», ціни на розміщення оголошень у газеті, запрошення редакції авторів до співпраці (коротко викладені умови праці та надсилання матеріалів до редакції). Але ця редакційна інформація зазнала незначних змін в оформленні (тепер поділена на 2 колонки, замість 3-х).

Головною особливістю оновленої верстки є чітке розмежування

на полосі реклами та журналістських матеріалів. Першу сторінку поділили на 3 частини: зверху розміщено вихідні, посередині – рекламні оголошення, знизу - журналістський матеріал. Ці частини відділені одна від одної лініями. Незважаючи на зміни у верстці, газета не змінила своє правило - застосовувати різні шрифти та розділові засоби у великій кількості лише в рекламних та приватних оголошеннях.

Ще однією зміною, якої зазнала газета, є поділ шпальти не на 6, як раніше, а на 5 колонок, що значно покращило візуальне сприйняття. Друга і третя шпальти поділені на 5 однакових за розміром колонок і не містять у своєму оформленні жодних прикрас або ілюстрацій.

Четверта шпальта, за прикладом першої, поділена на 2 частини: верхню займають журналістські матеріали, нижню - оголошення.

Проаналізуємо тематику, жанрове розмаїття та авторів матеріалів видання.

На другій шпальті розміщений матеріал «Среди газетъ», що за жанром є коментарем [32, с. 2].

Тема матеріалу - вербування молодих, недосвідчених заводських робітників, ремісників та техніків на службу саперів. Автор говорить про серйозність роботи сапера і про те, що на цю службу люди мусять відбиратися ретельніше. У матеріалі чітко окреслена позиція автора. Головною проблемою новобранців автор вважає «самодеятельность и сообразительность». У вище зазначених номерах газети «Югъ» ми вже аналізували матеріал під назвою «Среди газетъ» (№ 145, 2 липня 1910 р.) [33,с.2], але публікація мала зовсім іншу тему. Судячи з того, що назва повторюється в декількох номерах, а тематика таких матеріалів різна, ми можемо припустити, що ця публікація є рубрикою, у якій редактор або хтось із працівників газети вміщує свій коментар до тієї чи іншої проблеми, причини тощо. Якщо порівнювати ці 2 коментарі (№ 145 і № 732), то матеріал, що розміщено у № 732, повністю відповідає цьому жанру.

Також на другій сторінці розміщено три матеріали, що за жанром є хроніками, а саме: «Русская жизнь», «Еврейская жизнь», «Заграничная жизнь» [32, с. 2].

Матеріал під назвою «Литературные отголоски» за жанром нагадує міні-рецензію. Автор подає уривки та короткий зміст творів О. Л. Д'Ора із його збірки «Смехъ среди руинъ». Автор не аналізує творчість письменника, його твори, а просто переказує зміст. Можна припустити, що «Литературные отголоски» є ні чим іншим, як прихованою рекламою нової книжки [32, с. 2].

Постійна рубрика «Телеграммы «Юга» С.-Петербургскаго Телеграфнаго Агенства» із першої шпальти перемістилась на третю. Але її розміщення не відбилося на тематичному наповненні. Тут, як і раніше, розміщено новини із тогочасного життя Російської імперії. За жанром є хронікою [32, с. 3].

Інтригує назвою матеріал «Кое о чемъ. Чемъ объяснить?» [32, с. 3], що розміщений на третій полосі. Публікація має ознаки одразу декількох жанрів: есе та проблемної статті. Матеріал побудований таким чином, що на прикладі однієї старенької бабусі підіймається значна суспільна проблема. Автор говорить про проблему благодійності та милосердя. Але він не обмежується лише розмірковуваннями, а пропонує конкретне рішення. Публікація має підпис - «Амиць» [30, с. 3].

Яскравим прикладом проблемної статті є матеріал «Городскія дела» [32, с. 3]. У статті йдеться про проблеми міського бюджету Херсона. Автор зазначає, куди були витрачені кошти із міського бюджету, куди цих коштів тепер не вистачає тощо. Але головною проблемою, стрижнем статті є можливе прийняття рішення міського управління задля покращення справ і виходу міста з кризи. За цим рішенням почнуть віддавати міську землю в оренду. Автор наводить невдалий приклад з минулого (1892 р.). У результаті здачі землі в

оренду, велика територія «плохой землі» так і залишилась незадіяною. Стаття має підпис - «5» [32, с. 3].

Матеріал «Возмутительный случай» [32, с. 3] за жанром є розширеною заміткою, тема якої - розбещення малолітньої дівчини студентом. Матеріал повністю відповідає заданому жанру. Автор використовує емоційно забарвлені слова «унижено просить», «худенькой и болезненной на вид», щоб краще змалювати загальну картину події.

Прикладом художньої літератури є невеличкий твір під назвою «Встреча», який має підпис «Токерамо» [32, с. 3].

Постійна рубрика «Дневникъ» в оновленому варіанті видання перемістилась з третьої на четверту шпальту. Рубрика за жанром є хронікою, що висвітлює події з херсонського життя [32, с. 4].

Невеликі за розміром матеріали на четвертій шпальті. Прикладом дуже короткої замітки є матеріал «Ограбление» у рубриці «Происшествия». На четвертій шпальті розмішений анонс оперного вечора. Матеріал під назвою «Порт» являє собою замітку, тема якої є прибуття в херсонський порт іноземного пароплава [32, с. 4].

Дивним є матеріал під назвою «Осколки. Оригинальная реклама» [32, с.4]. Абсолютно точно можна стверджувати, що історія про не потопаючого чоловіка, у якого є своєрідний костюм, вигадка. Із цього робимо висновок, що цей матеріал належить до художніх творів. Але навіть якщо так, він усе одно не вирізняється красою чи талантом. Не зрозуміло, яку мету переслідує публікація і навіщо її розміщено на шпальті, адже вона не відіграє ніякої ролі для підняття іміджу газети, а навпаки, збиває з пантелику читача, бо ні назва, ні рубрика не вказують на те, що цей твір є художньою літературою.

ВИСНОВКИ

Здійснивши аналіз першого офіційного видання м.Херсона «Херсонские губерские ведомости» та першого приватного видання адміністративного центру Херсонської губернії для місцевих жителів газети «Югъ», можемо зробити такі висновки та узагальнення.

«Херсонские губерские ведомости» - це перша газета Херсонщини, яка вийшла в 1838 р. Вона дала початок зародженню історії херсонської журналістики.

«Херсонские губерские ведомости» - офіційна газета, яка виходила в Херсоні в 1838-1919 рр. (з 1838 по 1865 щотижня, з 1865 по 1904 - 2 рази в тиждень, з 1904 по 1919 - 3 рази в тиждень). Енциклопедія Брокгауза і Ефрона помилково називала місцем видання газети місто Одесу. Насправді ж це перша газета, яка з'явилася в Херсоні. Видавалася вона на російській мові, формат А-2. Друкувалася в друкарні Губернського правління.

Видання складалася з офіційного відділу - розпоряджень і наказів місцевої влади і неофіційного, присвячуючи матеріали з історії, економіки, статистики, географії, етнографії губернії, окремих її частин і міст. У газеті публікувалися офіційні урядові повідомлення, укази і розпорядження, оголошення про купівлю-продаж рухомого і нерухомого майна, кріпаків.

Відомо, що до 1861 року газета присвячуючи матеріали з історії, економіки, статистики, географії, етнографії губернії, окремих її частин і міст. У 1876-1878 роках в «Херсонских губерских ведомостях» були поміщені нариси з історії Херсона. Після 1861 року періодичне видання одержано дозвіл на передрук із центральних офіційних видань політичних відомостей і статей. Стали публікувати архівні документи та бібліографічні матеріали. Поступово газета перестала друкувати

наукові, історичні, етнографічні матеріали, аналітичні статті та інші публікації.

Починаючи з 1902 р. «Херсонские губернекие ведомости» починають публікувати лише сухі, суто інформаційні матеріали. Змістове наповнення газети у більшій мірі складає лише постанови, розпорядження та веління. Майже всі матеріали це тверді чи м'які замітки. Отже, дозвіл на передрук документів та статей з публікацій з центральних офіційних видань не вплинув на періодичне видання позитивно.

В газеті «Херсонские губернекие ведомости» протягом 1902-1919 рр. на останній шпальті публікуються рекламні оголошення. В основному це була реклама інших газет та журналів: інформаційних, літературних, науково-популярних тощо. Періодичне видання, яке ми розглянули, було престижним та найчитабельнішим - його знали абсолютно всі, хто хоч трохи любляв слідкувати за життям губернії та мав гроші для того, щоб передплатити «Ведомости», а отже публікувати в ній інші маловідомі журнали та газети було для їх власників необхідно.

Загалом газета «Херсонские губернекие ведомости» відіграла важливу роль та залишила великий слід в історії херсонської журналістики.

«Херсонские губернекие ведомости» виходили аж до 1917 р. До видань цього періоду відноситься і газета «Югъ».

«Югъ» – перша приватна газета в Херсоні. Щоденна, науково-літературна, політична, сільськогосподарська і комерційна. Перший номер вийшов 1 березня 1898р. Редактором-видавцем став В.І. Гошкевич – визначна людина нашого краю, археолог, краєзнавець, музеєзнавець і громадський діяч, засновник Херсонського археологічного музею.

Без сумніву, газета «Югъ» відіграла вагому роль у розвитку

демократичного, опозиційного руху на Херсонщині. Її характер досить рельєфно відображає не лише ліберально-демократичні погляди вченого, але і його прагнення конкретними справами служити своєму народові, справі демократії, справі прогресу. У 1902 р. В.І. Гошкевич опублікував на шпальтах газети лист у справі Дрейфуса засланого царом осетинського поета-демократа Костянтина Хетагурова, широко сповіщав читачів про події 1905 року тощо.

Останній випуск за редакції Гошкевича вийшов 25 лютого 1907р. У березні відбувся публічний продаж прав на видавництво газети «Югъ», типографського обладнання, що належали В.І. Гошкевичу. Оновлене видання «Юга» скоріше за все почало виходити в кінці 1909 року, підшивка, що знаходиться в Херсонській міській бібліотеці ім. О. Гончара, починається з 1 січня 1910 року. Газету «лихоманить», редакторів по черзі заарештовують (Бурдейного, Балашова, Сілкіна, Эпштейна, Луніна). У липні 1914 року газета закривається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бэлий Д. Петро Соколов – рідному місту Херсону // Константи: Альманах соціальних досліджень. – ВАТ «ХМД», 2006 р. – № 1 (12).- С. 115- 117.
2. Видано в Херсоні: 1842 – 1942: Кат. Місцевого друку /ХОУНБ ім. О.Гончара; Авт.-уклад. Ленсберг О.В.; Відп. ред. Зелена Л.І. – Херсон: ВАТ: Херсонська міська друкарня, 2009. – 200 с.
3. Газеты Херсона // Мой город – Херсон. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://mycity.kherson.ua/gazety.html>
4. Гребцова І.С. Регіональна преса першої половини ХІХ ст. як джерело вивчення розвитку освіти в південних губерніях України. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2004/32-19-24.pdf>
5. З історії Херсонської губернії. 1803-1920 рр.: Збірник документів / Упоряд.: О. І. Стукалова; Відп. за вип. В. О. Лебідь, Т. І. Лебідь. – Херсон : Держархів Херсонської області, 2013. – 104 с.
6. История Херсонской губернии. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://verstovka.net/xersonskaya-guberniya>
7. Кармазіна Н. Дослідник старожитностей Півдня України: Віктор Іванович Гошкевич // Краєзнавство.- 2013. - № 3. - С. 61-64.
8. Колесник О.В. Друкарські установи в культурному житті Херсонської губернії // «Молодий вчений». № 8 (23). Частина 1. серпень, 2015 .- С. 40-48.
9. Лазанська Т. І. Херсонська губернія // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. - К. : Наук. думка, 2013. - Т. 10: Т-Я. - С. 378.

10. Материалы для истории губернского города Херсона // ЗООИД. - Т. 11.- Одесса, 1879.- С.325.
11. Місцеві газети у фондах Херсонської обласної універсальної бібліотеки імені Олеся Гончара, 1865-2009: каталог/ Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеся Гончара; уклад. Л.І. Зелена. – Херсон: ХОУНБГ, 2012. – 269 с.
12. Наш Херсон: Історична довідка. URL:
<https://nash.kherson.ua/index.php/component/k2/item/34-istorychna-dovidka>
13. Первые газеты Херсона – Режим доступу:
http://www.artkavun.kherson.ua/pervye_gazety_hersona.htm
14. Сведения о разделении Херсонской губернии на две. 1800 р. – ЦДА, Ф 442, Оп. 1, Сп. 228.
15. Херсонская губерния. URL:
<http://kraeved.od.ua/atd/atdkhersons.php>
16. Херсонская губерния. Указы по административному устройству 1802-1877 гг. URL: <http://www.heraldika.com.ua/forum/5-57-1>
17. Херсонские губернские ведомости - 1902. - 13 січня.
18. Херсонские губернские ведомости - 1902. - № 5.
19. Херсонские губернские ведомости - 1902.- № 4.
20. Херсонские губернские ведомости - 1902. № 6.
21. Херсонские губернские ведомости - 1905. - № 23.
22. Херсонские губернские ведомости - 1905. - № 7.
23. Херсонские губернские ведомости - 1905. - № 8.
24. Херсонские губернские ведомости - 1905. № 22.
25. Херсонские губернские ведомости - 1917. - № 12.
26. Херсонские губернские ведомости - 1917. - № 17.
27. Херсонские губернские ведомости - 1917. - № 20.
28. Херсонський обласний державний архів. Ф. Р.- 2011, оп. 2, спр. 349, арк. 53.

29. Хронологическая летопись // «Таврида». – Режим доступа: http://tavrida.in.ua/history/?section=gel_dor
30. Шушляннікова Н. В. Про створення та життя преси в Херсонській губернії // Шушляннікова Н. В. Розповіді із історії херсонського краю: Монографія. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2003. – 207 с.
31. Югъ. Ежедневная, беспартийная, литературно-общественная, газета. – Херсон, 1912. – 15 февраля (№604).
32. Югъ. Ежедневная, беспартийная, литературно-общественная, газета. – Херсон, 1912. – 21 июля (№732).
33. Югъ. Ежедневная, беспартийная, литературно-общественная, газета. – Херсон, 1910. – 2 июля (№145).
34. Югъ. Ежедневная, беспартийная, литературно-общественная, газета. – Херсон, 1910. – 4 июля (№147).